

SUOMALAINEN KYLÄ URBANISOITUU

Marja Holmila tutki kirjassaan jälleen suomalaista kylää, johon hän teki tutkimusretken kesällä 1978 ja josta hän tuotti tieteellisenä debyyttinään kirjan ”Maalaiskylän asukkaat ja alkoholi – tutkimus alkoholin liittymisestä erään maalaiskylän asukkaiden elämäntapaan”. Sen jälkeen hän siirtyi maaseutututkimuksesta toisiin teemoihin. Paluu samaan kylään 18 vuoden kuluttua vuonna 1996 on löytöretki sekä hänelle itselleen että lukijalle. Nyt palataan moniin kysymyksiin, jotka aikoinaan ohitettiin, koska työ kohdistettiin tiukasti alkoholikulttuuriin. Eräät edellisen kenttäkirroksen mysteerit ratkeavat. Nyt on myös tilaisuus uudella tavalla tarkastella kylää ajassa. Niinpä jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden teema nouseekin uudessa työssä keskeiseksi: miten hallita epäjatkuvuuden, katkojen, päättymisten pelottavaa uhkaa? Päättymisen uhka liittyy kuolemaan, sairauteen, rikollisuuteen, perintötilan menetykseen, migraatioon. Nämä uhkat ja päättymiset ovat toisaalta ihmisyyteiden yleisiä eksistentiaalisia ongelmia, mutta myös erityisellä tavalla traumaattisia urbanisoituvan Suomen maaseudun kokeman nopean rakennemuutoksen oloissa. Tämähän on ollut totisinta todellisuutta aina 1960-luvun ”Suuren muuton” vuosisista nykyiseen eurosopeutukseen asti. Päättymiseen liitetty jatkuvuuden teema antaa tutkimukselle kuitenkin sävyn, joka usein puuttuu maaseudun yhteisötutkimuksista ja myös maaseutukirjallisuudesta.

Tutkimus on teoreettisesti tietoinen paikallistutkimus. Vaarat liittyvät sekä biologisen elämän että sosiaalisten suhteiden jatkuvuuteen. Tutkija jakaa jatkuvuuden käsitteellisesti vertikaaliseen eli jatkuvuuteen ajassa ja horisontaaliseen eli jatkuvuuteen osana jotakin yksilöä suurempaa. Hän mainitsee esimerkkeinä yksilöä suuremmista tiimin, ryhmän, kollektiivin ja yhteisön. Lienee oikeutettua lisätä tähän luontoyhteys, joka on saanut kirjassa oman lukunsa. Jatkuvuutta turvaavat sosiaaliset siteet, sosiaalinen sääntely (jonka yksilö usein kokee kontrollina), yhteisön symbolinen representaatio ja paikan taju (kuvio 1, s. 18). Lähestymistapa on näin rakennettuna paljon hienovaraisempi kuin maaseutututkimuksissa on tottunut, useinhan niissä riittää löyhä viittaus arvoihin, yhteisölliseen identiteettiin tai nykyään sosiaaliseen pääomaan. Eikä tässä kaikki. Holmila rakentaa käsityksensä maaseutuyhteisöstä Ronald Frankenbergin maaseutu–kaupunki-erottelulle. Maaseutuyhteisössä on korkea prosentti päällekkäisiä tehtäviä ja vähemmän työnjakoa kuin kaupungissa. Maalla on siis päällekkäisiä sosiaalisia rooleja, mikä vaikuttaa yhteisön luonteeseen monin tavoin, mm. niin että konfliktitilanteessakin olevat ryhmät ovat jatkuvasti fyysisellä lähietäisyydellä. Siksi on välttämätöntä löytää jokin tapa, jolla konflikteja säännellään. Tässä suhteessa kaupungin työnjako ja erikoistuminen antavat konfliktiherkille ryhmille mahdollisuuden välttellä tois-

tensa kohtaamista. Tämä maaseudun piirre on Frankenbergin ja Holmilan mukaan yhä olemassa, mutta väistymässä mekanisoituvan maatalouden ja yleisen teknisen kehityksen myötä. Nähdäkseni Frankenbergin tapa hahmottaa maaseudun ominaislaatu vaikuttaa vakuuttavalla ja avaa ovia moneen suuntaan. Se tekee ymmärrettäväksi mm. viime vuosina keskusteluun nostetut käsitykset urbaanista maaseudusta ja ruuralista kaupungista. Holmila tulkitsee aineistoaan onnistuneesti tässä teoreettisessa kehikossa.

Kirja etenee johdannosta käsitteistöä avaavaan katsaukseen ja siitä kylän historian ja kehityspiirteiden tarkasteluun. Tämän jälkeen tarkastellaan sukulaisuutta, erilaisia sukutaustoja ja sukupuolten rooleja kylässä ja kylän muutoksen jatkuvuudessa. Kyseessä on entinen sahayhdyskunta ”Woodland Village”, joten sekä työläisperheiden että talonpoikien jälkeläisiä löytyy tutkittaviksi. Seuraava luku käsittelee naapuruuksia ja sosiaalisia verkostoja. Vaikka kylä näyttäisi poismuuton myötä ja kylän sisäisen sosiaalisen vuorovaikutuksen heikentyessä kuolevan, ei näin Holmilan mukaan varsinaisesti ole tapahtunut. Sukulaiset kylässä ja kylän ulkopuolella muodostavat verkostoja ja horisontaalinen jatkuvuus on turvattu, vaikka se onkin nyt osin irtautunut paikasta ja paikallisyhteisöstä (s. 70). Vaikka kylä onkin siis horisontaalisen jatkuvuuden kannalta menettänyt merkitystään, on sillä vertikaalisen jatkuvuuden kannalta si-

täkin enemmän merkitystä: ”kylä ja sen historia tarjoavat paljon sekä nykyisille että entisille asukkailleen ja heidän jälkeläisilleen, vierailijoille ja kesäturisteille” (s. 71). Tämän jälkeen seuraa varsinainen lukunautinto, kun kirjoittaja käsittelee paikallisten tarinoiden höystämänä symbolisen representaation ilmentymiä kylässä. Lopuksi käsitellään kyläläisten luontoyhteyttä. Symbolisen representaation tutkiminen johtaa kyläyhteisön löytymiseen paikkakunnalta, josta lähes kaikki palvelut ovat kadonneet koulua myöten ja joka ulkopuolisille ensi katsannolla näyttäytyy kuolevana kylänä.

Mitä opimme tarinasta viimeisen kirkkoveneen uusimisesta kylän viljelijöiden voimin? Kirkkoveneen rakennus muistutti hankkeena nykyisiä EU-rahoitteisia maaseudun kehittämishankkeita. Vanhan veneen tilalle tarvittiin uusi ja mutkikkaiden vaiheiden jälkeen syntyi kaksi kilpailevaa hanketta. Kolme kylän viljelijää kokosi voimansa ja rakensi veneen omista puistaan vanhan käsityötaitonsa turvin. Mutta veneen halusi rakentaa myös kylään asettunut freelance-toimittaja, joka järjesti hankkeelle tukikeräyksen, käytti hyväkseen paikallista mediaa – ja suututti kyläläiset, jotka eivät

kokeneet vasta 20 vuotta kylässä asunutta tulokasta oikeaksi kyläläiseksi. Kehkeytyi kilpailu, jossa olivat vastakkain perinteinen käsityötaito ja ammattirakentajien tieto, kylän maanviljelijät ja ulkopuoliset toimijat, konkreettinen tuloshakuinen työ ja mediajulkisuuden tavoittelu, paikallisten resurssien (työ ja puu) käyttö ja raha. Menemättä yksityiskohtiin lopputuloksena oli kaksi kirkkovenettä yhden sijaan. Esimerkillä on kaikki maaseutukomedian ainekset, mutta sillä on myös vakava puolensa. Euroopan unionin kehittämishankkeet toimivat juuri samansuuntaisesti kuin freelance-toimittajan venehanke: projektirahoitusta seuraavat aina mediajulkisuus ja kylän ulkopuolisten asiantuntijoiden roolin vahvistuminen paikallisyhteisössä. Tällaiset piirteet saattavat näyttäytyä paikallisyhteisölle ”vaarana”, jonka hallinta tuottaa pulmia. Sitä sietäisi maaseudun kehittäjienkin pohtia.

Marja Holmila aloittaa kirjansa lauseella ”This book has been with me a long time”. Hyvä kirja on vähän niin kuin kirkkovene. Kirja voidaan rakentaa perustamalla kirjoittajaryhmä, jakamalla työt ja nitomalla tulokset kasaan. Mutta kirja voidaan tehdä myös niin kuin vene

traditionaalisen käsityötaidon varassa: Köli on veistettävä ja kaaret on taivuteltava rakentajan pään sisällä, ennen kuin ne taivutellaan luonnossa, ohjaamaan kylkilautojen asettumista kohdalleen sulavalinjaisen veneen veistämiseksi. Tämä kirja kuuluu jälkimmäiseen tyyppiin. Se on valmis laskettavaksi kirjastojen mereen. Se on hyvä paikallisyhteisön tutkimus, joka samalla auttaa ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan muutosta ja jatkuvuutta. Kirjan harkittu ja hiottu teksti liittyy yhteen teoreettisen ja empiirisen aineksen harvinaislaatuisten onnistuneesti. Paikallisen maaseutuyhteisön tutkimuksena kirja tulisi välttämättä kääntää suomeksi, jotta se olisi maaseutupolitiikan harjoittajien ja maaseudun kehittäjäpiirien tavoitettavissa.

LEO GRANBERG

MARJA HOLMILA
SOCIAL BONDS IN RURAL LIFE
REGULATING THE DANGEROUS
RESEARCH REPORT 113
HELSINKI: STAKES, 2000
115 s.

PIRULLISEN BIOLOGIAN PALUU

Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden valtavirran piirissä sellaiset sanat kuten biologia, geenit, perimä ja darvinismi ovat olleet hyvin vaikeita sanoja. Toki on myönnetty, että

olemme biologisia olentoja, mutta samaan hengenvetoon on korostettu, miten olemme ”paljon enemmän”. Näiden tieteiden piirissä on paljolti lähdetty asetelmasta, joka on

sama kuin katolisella kirkolla. Paavi Johannes Paavali II selitti kirjeessään kirkon tiedeakatemialle 22. lokaakuuta 1996, että apinaesi-isiemme ja ihmisen välillä on ”ontologinen